

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Hegedüs István.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER JÁNOS.

Megjelenik — július és augustus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petít soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakása bel-farkasutca 15. szám); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a **Kiadó hivatalba** (csillagutca, 7. sz. a.) küldendők.

Báró Eötvös József

halálának tizedik évfordulóján.

Egy pár nap mulva, a jövő hó 2-án tíz éve, hogy egy nemes szív megszűnt dobogni. Egy nemes szív, mely szent hevüléssel csüggött hazánk, nemzetünk szebb jövőjén; a lelkesedés isteni elragadtatásával, nem egyszer a honfi aggodalom marczongoló kinaival, de mindig az önzetlen lélek tiszta lángjával dolgozott e szebb jövő valószínűsítésére. E szebb jövő jelent meg a költői alkotás ihletett perceiben, varázslatos bűbájjal; e szebb jövő elé sötéten borongó veszélyek tarták izgalomban az államférfiut és sarkalák. Lázás tevékenységre a tevékeny férfiut, s e szebb jövő feltételeibe mélyedt a társadalombölcsező bonczoló elméje; e szebb jövőhöz reményt adó jogot kérte a költő, államférfiu és bölcsező egyszerre a polgárosodás fejtvényeinek titkaiba hatoló elméjével. Lehetetlenség; hálálatlan megfeleledkezés volna: e férfiuról meg nem emlékezni az utódoknak. Kétszeresen tölemelkedik lelkünk mélyén e nemes alak e nevezetes napokban, melyek leteltével már egy harmad ember öltő telt el azóta, hogy a lángoló szív hamvadó; a s világitó agynak annyi fénye nincs, mint egy fénybogárnak. Csak az mi benne halhatlan volt: az lebeg az örök hazában, hol az, mi itt csak a szivet tépő aggodalom vagy azt fölemészítő halhatlan sovárgás, teljesülő reménységbe és való életbe olvad át.

Teljes életét azon magasztos feladatnak szentelte, hogy a keresztyén műveltség javára oldja meg a nagy kor és társadalmi kérdéseket. Bölcseledő volt, de a szív érzelmei és reményei által elfogult bölcseledő, kit elfogultá épen azon mérhetetlen szeretet vallása tett, mely az ujjabb demokrat eszmék igéit hirdeti; de nem silányítja érdekharczá, az erősebbnek a gyengébbel szemben jogosnak kikiáltott küzdelmévé az ujjabbkor politikai és társadalmi élet legszebb megváltó eszméit: a szabadságot, egyenlőséget és e két eszmének a nemzetekre alkalmazását: a nemzetiséget

Aristokrat származása mellett hevült a kunyhók lakóiért, értette és rokonszenvvel kísérte a társadalmi jogok élvezetéből kizárt nép fiának szenvedéseit; de egy finom lélek érzékenységgel riadt vissza az érdekharcz azon cynikus alakjától, mivé már azóta is kezdett válni, nem csak az egyesek, de a nemzetek harca is.

Ő nemesebb, fensőbb, szeretettől áthatott és a remények által megszentelt polgárosodás alakját kereste, melyben csak annak van több joga, kinek tehetsége arányában több a felelőssége, csak annak van hatalma, kire a közakarát ruházza azt, de annak legyen; mert az egyéni tetszés a legbomlasztóbb elem, mely a műveltség formába jegeczesedését lehetetlenné teszi.

Oh pedig, mint érzé az átmenet vajadásait. Ki a karthausit figyelemmel olvasta: látja, hogy Eötvösnél a világ fájdalom nem egyéb, mint egy oly ember csüggedése, ki reményekben nőtt fel, de azokból a csalódás után sem akar, sem tud megválni. E remény olyan, mely meg nem szégyenit. „Csak az önzőnek nincs vigasztalás a földön:“ ez a karthausi végkövetkeztetése; ez az egészet átható alapeszme. Ez Eötvös életének kulcsa.

A legérzékletlenebb érdekharczot vívta a nemzet a hatalommal, a legérzékletlenebb érdekharczot akarta kibékíteni a kiegyezés a birodalom két fele közt, a legérzékletlenebb érdekharcz jelenetei izgatták egész Európát: a szabadságot és jogot követelő és a kiváltásos osztályok közti engesztelhetetlen érdekharcz jelenetei: és Eötvös az élet sebeinek egyetlen gyógyinját az önzetlenségben keresi. Mintha csak a keresztyén érzület jogát hangsúlyozta volna az erről annyira megfeleledkező társadalomban.

A sors sok szenvedést bocsátott rá, mint Göthe oly szépen meg mondta, hogy „a végtelen tökélyű istenek végtelen szenvedéseket bocsátanak azokra, kiket szeretnek.“ De Gyu-

lai igazán mondja emlékbeszédében, hogy van halálában valami vigasztaló és felemelő. „Egy szép, egy egész életet látunk befejezve; az ifjuság merész álmát, melyet az érettkor megvalósít.“ Nem érte-e meg a jobbság felszabadítását, melyért oly lelkesen beszélt a szószékről, melyért oly nemesen lelkesedett költői műveiben?

Első föllépte a jobb börtön rendszer érdekében történt? Nem érte-e meg az emberségesebb újabb kort? Irt a zsidók emancipációjáért, nem maga vitte-e keresztül ez eszmét, legalább részben, mint miniszter?

És a miért egész életében küzdött, a társadalmi jogok örökségéből kitagadottakat részesíteni elévülhetlen örökségben: nem történt-e meg e mindannyikozt legmagasztosabb, sőt az összes egyéb küzdelmek célját is tagadhatatlanul egyedül biztosító utat az 1868. népoktatási törvény alkotása által.

A műveltség mindnyájunk java, öröke. Ez örökségből kitagadott nincs. A társadalom összes erőit felhívta, hogy ez örökség megadását önzetlenül eszközölje. E cél elérésétől most tiz év múlva is mily távol vagyunk, de nem közelebb-e, mint ő volt? E cél fenségével lelkében tért a sirba. E cél fenségét ha átérizzük, ünnepeljük meg az ő emlékét valóban. Ha ezt tesszük, a democratia uralmát biztosítjuk és a demokrat eszméket a keresztyén hit és szeretet szárnyával látjuk el. E szárnyak emelték őt az idvezültek sorába, e szárnyak nélkül röghöz kötött rabok vagyunk. A röghöz kötött jobbság felszabadítása az erkölcsi világban úgy nyer magyarázatot, hogy Eötvös nagy szívének nemes hevületét megértve: többre becsüljük az önzetlen hazaszeretetet az önző érdek-harcznál, mely utoljára sárba rántja és meghurcolja a sziv legszentebb jogait.

Ide kell nevelni a jövő nemzedéket. Fejlesszük a népiskolát; biztosítsuk a néptanítók független anyagi helyzetét, gondoskodjunk árvaikról, minek hatalmas eszköze az Eötvös-alap gyarapodása: és akkor a második tiz évre való visszapillantást több önérzettel és kevesebb csalódással tehetjük meg; akkor az Eötvös-emlékét a háladatosság igaz alakjában szenteljük meg.

(Prot. Közlöny.)

Hegedüs István.

A Zichy-féle népnevelési egyletek.

(Befejezés.)

A lélek épen úgy mint a test, azon egyhajlattól függ, melyben él, a levegőtől, melyet lélegzel. Társadalmunk ilyen corumpáló erkölcsi viszonyai mellett nem látjuk-e indokolva, hogy körünkben, midőn pedig a kormány minden erejétől telhető áldozatot megtesz a mult idők mulasztásainak kiptolására; midőn a tanítói kar feladata tudatának olyan

magaslatára emelkedett, milyenen az előtt soha nem állott; midőn a szülők óriási anyagi áldozatokat hoznak gyermekeik neveltetéséért: — annyi megromlott ifjával, sőt megromlott gyermekkel találkozunk? A leggondosabb házi és iskolai nevelésben részesült gyermek is csoda-e ha megmétélyeződik azoktól, miket utcáinkon lát és hall? A jó példa, minden nevelésnek alfája és omegája, az hiányzik nálunk minden lépten nyomon. És ezzel szemben — fájdalom, de úgy van, — a dudva mindig jobban tenyészik mint a búza: egyetlen ragályos juh eltölti az egész nyáját, de megfordítva, egy egészséges nem gyógyítja meg a többi.

Valóban pályatársaim, ha ilyen szempontból is vizsgáljuk feladatunk betölthetésének akadályait, nem csoda, ha néha lelkünket a csüggedés ólom keze tartja fogva a sisiphusi munka látásán, de épen azért, midőn az államok legfontosabb érdekéről, a nevelés megadása és megadhatásáról van szó, szentkötelességünk minden hatalmunkban álló eszközzel oda hatni, hogy a társadalom minden tagja, az utolsó falus-birótól a miniszterig, esmerje kötelezőnek magára azon természeti törvényt, hogy a kicsinyek a nagyok által vezettessenek, a műveletlenek a műveltek által neveltessenek.

3. De a tanítói kar erkölcsi és anyagi érdekeinek sikeresebb előbb mozdítása tekintetéből is óhajtanónak véleményezem a népnevelési egyletnek mielőbbi életbe léptetését.

Az általános műveltség közoktatás- és nevelésügyünk érdekei — úgy gondolom — azonosak a tanítói kar érdekeivel. Nem szándokom tehát e tételnél hosszasan időzni, s csak annyit jegyzek meg, ha valaha el fog jönni azon igazságos idő, midőn az ifjuság nevelői a pénzkereső osztályok előtt elsőszéggel birandnak és a divathölgy a tanítónő után fog következni: azt bizonyára az itt tervbe vett népnevelési egyletek fogják kivívni, melyeknek — mint a tervezet 1. §. o. pontja mondja — kiváló gondját fogja képezni „hogy a tanítók egyleti életök terén üdvösen munkálkodjanak; szakkérdéseknél befo-lyásuk biztositassék; elfogadható javasla- taik illetékes helyen figyelembe vétesse- nek; általában pedig, hogy érdekeik meg- óvassanak s jogaik kellőképp megvédes- senek.“

Be is végezhetném ezzel megbízatásomat, de mielőtt ezt tenném, kötelességemmé ismerem felemlíteni, miszerint az egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottságának f évi augusztus 20-án Budapesten tartott nagy gyűlése a „Népnevelési egyletek“ kérdésében a következő határozatokat mondta ki:

A végrehajtó bizottság:

a) A „Népnevelési egyletek“ eszméjét telyes lel- kéből pártolja;

b) A Zichy Jenő ő méltósága által készített tervjavaslatot az egyleteknek megvitatás végett kiadja s megvitatásra pártolólág ajánlja ;

c) Ezen kérdés tárgyalását a legközelebbi egyetemes tanítógyűlés napirendjébe felveszi ; s végre

d) hogy annak mielőbbi életbe léptetése céljából úgy a fővárosban, mint a vidéken agitatiót indít.

Mielőtt ez ügyben a magam részéről indítványomat megtenném, bátor leszek a gr Zichy Jenő által közreadott tervjavaslatot a t. közgyűlés előtt felolvasni.

Ime t. közgyűlés, végére értem megbízatásomnak s most mindnyájunk munkálkodásán a sor. A kolozsmegyei tanító-testület dicsekvés nélkül mondhatjuk el — ha néha-néha meg is csökkent buzgalma — népnevelés ügyében annyit tett, mennyit egy hivatása magaslátán álló ilyen testület tehet. Most ismét egy nagy munka áll előttünk: közreműködni nemzetünknek azon jövője előkészítésében, melyre multja és életképessége jogosítja. Annak előre bocsátása után, hogy a ki határozottan elfogad egy nagy célt, már az e tény által félig teljesítette azt, átlépte a fősorompot a siker felé, — és továbbá, mivel a mint br. Eötvös mondja: Nem csak minden jó tett, de még minden jobb gondolat és nemesebb érzés is meghozza jutalmát, — következő indítványt terjesztem a t. közgyűlés elé:

Tekintve, hogy az 1868-iki népoktatási törvények mind eddig hazánkban végrehajtva nincsenek ;

tekintve, hogy azoknak végrehajtásában úgy az egyesek, mint a kormány jó akaratu törekvése elégtelennek bizonyult s ennek folytán az csak társadalmi uton létrehozandó „Népnevelési egyletek“ alakításával a nép nagy tömegének a nevelés-oktatás érdekeibe való bevonásával érhető el ; végre

tekintve, hogy az ilyen „Népnevelési egyletek“ úgy hazánk felvirágzása és nemzetünk emelése, valamint a nevelés-oktatás sikeresebb megoldhatása és a tanítói kar érdekeinek előbbvitale kérdéseiben igen jó-tékony hatással leendenek :

Mondja ki a kolozsmegyei tanító-testület közgyűlése, hogy

1. a „Népnevelési egyletek“ eszméjét a legmelegebben pártolja ;

2. a gr. Zichy Jenő által készített tervjavaslatot általánosságban elfogadja s annak részletes megvitatásával a választmányt megbizza ;

3. Kolozsvár sz. kir. város és ns. Kolozsmegye törvényhatóságaihoz kérvénnyel járul a „Népnevelési egyletek“ mielőbbi életbeléptetése érdekében ;

4. felszólítja az egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó bizottságát, hogy f. évi augusztus 20-án tartott közgyűlésén hozott határozata értelmében siessen ez ügy-

ben a hazai tanító-egyletek közt a mozgalmat megindítani ; és végre

5. gr. Zichy Jenőnek hazánk népoktatás ügye iránt tanusított meleg érdeklődéseért átiratilag köszönetét fejezi ki.

Kiss Sándor.

Szemelvények.

— Közli E. Indali Péter. —

8.

Ha az idősebb testvérek jól vannak nevelve, azaz: szorgalomra, egedelmességre, istenfélelemre, szeretetre és kölcsönös ragaszkodásra vannak szoktatva, a kisebb gyermekek nevelése hasonlíthatatlanul könnyebben és biztosabban fog menni, mert a példa nyomatékosan hat közre. Olyan formán van a dolog az ily családban, mint az oly iskolában, melyben fegyelem, szorgalom és figyelem honossá vált. Minden ujonan belépő tanulót e szellem megragadja és ugyanez irányba téríti.

Kellner: „Volksschulk.“ 40.

9.

Csak az egészséges családi élet lehet erős alapja a jó nevelésnek. Az apa és anya egyenjogúsága, a család külső ügyeinek az apa, belső ügyeinek az anya általi értelmes, erélyes és önfeláldozó vezettetése, a családtagok helyes és összeható munkálkodása: ez tartja fenn a családokban az egészséget és életet ; a szülők jó nevelése pedig eszközölheti biztosan a nemzeti nevelés céljainak valósulását.

Felméri.

10.

Az az immanens munka, a mit régen a szövés és fonás képviselt, a családból ma a nagy gépgyárba, a társadalomba vándorolt. És mi maradt helyette ? Az életuntság, elégedetlenség, szorakozásvágy.

Felméri.

11.

Két művelt szellemű egyén egy nézettel, egy szándékkal, egy szellemi hatalommal és kölcsönös fenséggyel úgy egyesül, hogy mindenik repdes örömeiben, mikor társára néz, s jobban esik, ha neki örömet szerez, mintha tőle vesz.

Mill Stuart.

12.

A mikor égi vihar vonul el csattogva fölöttem,
Meg nem sinlem, sőt lelkem utána üdőbb!

Hogyha családi vihar vonul el csattogva fölöttem:
Szörnyen megsinlem s lelkem utána beteg.

Székács József.

13.

A helyett, hogy az apa, anya a családban akar-
na alkotmányos király és királynő lenni, a társa-

dalomban akar deszpota vagy ahoz közel álló dignitáriusként szerepelni.

Felméri.

14.

A míg számos évet tölt el a fiu, hogy szerzhessen azon ismereteket, melyek főértéke csupán abban áll, hogy „urias nevelés“-ben részesül: a míg sok évébe kerül a leánynak a csupán csillogási ügyességek elsjátítása, melyek őt estélyeken való megjelenésre képesítik: addig egyetlen órát sem szentel egyik is arra, hogy előkészüljön ama minden felelősségek legfontosbikára — a családkormányzásra. Semmiféle észszerű érvet nem lehet felhozni arra nézve, hogy a nevelés eme művészetét az iskolai tanfolyamból kihagyjuk. Akár maguknak a szülőknek boldogságára való befolyását, akár gyermekeik és utódaik jellemére és életére gyakorolt hatását tekintjük: meg kell vallanunk, hogy az ifjuság testi, és értelmi és erkölcsi nevelése helyes módszerének ismerete rendkívül fontossággal bíró tudomány. Ezen tárgynak kell befejezőnek lenni minden férfi és nő nevelési folyamában.

Spencer Herbert.

A csecsszopók elválasztásáról.

(Folytatás.)

A józan nevelésnek oda kell törekednie, hogy a gyermekben mentől nagyobb tevékenységet fejtsen ki. A társadalom csak úgy állhat fenn és csak úgy virágozhat, ha a felnőttek nemcsak önmagukat képesek enntartani, hanem maguk mellett a még fejletlen ifjakat, vagy már elaggott öregeket is képesek emelni. Az ember, ki felnőtt korában saját kegyelméből megélni nem képes, a társadalom és nemzet élő fáján élődi-növény, melynek elszáradása, vagy lemetszése a közre valóságos jótétemény.

A gyermeknek folytonos huzcolása s örökös szorakoztatása pedig a mellett, hogy zsarnok uralomhoz szoktat, megakadályozza a tevékenység kifejlődését s ez által a szellemi és physikai erők megizmosodását. Számítsuk ehhez még azt a temérdek rossz szokást, mit egy-egy ilyen dajkától, vagy mint rendszeren nevezni szokták pesztrától a gyermek eltanul és azt, hogy gondatlansága és ügyetlensége a gyermeket nem egyszerű valóságos életveszélynek teszi ki.

De térjünk vissza az anyához.

A szervezetnek egyik leglényegesebb tulajdonsága, hogy a tényleges viszonyokhoz alkalmazkodik. Így a tejmirigyek is. Ha a gyermek gyakran és teljesen kiszopja az emlőt, a tejmirigyek folytonos és fokozott tevékenységre ösztönöztenek, minek bő tej a következménye. Megfordítva, ha az emlőt ritkán és akkor is nem teljesen szopják ki, a tejmirigyek tevékenysége meglanyhul és kevés tejet választanak ki.

Már most azon anyánál, ki gyermekét 12 hónapos korában is csak emlőjéből szoptatta, a tejmirigyek nagy tevékenységre vannak ingerelve, és tevékenységüket, valamint a gyors rohanásban haladó tej a maga futását, egyszerre nem szüntetik meg. A tejmirigyek tehát a szopás megszűnte után is keményen dolgoznak. A tej tehát nem fordul hamar meg, hanem folytonosan gyül és nem csak az emlőt, hanem az egész felső testet elárasztja, úgy annyira, hogy a szegény anyák nem egyszer nagyobb kint állnak ki, az elválasztáskor, mint a szüléskor.

Istenem, mennyi kin, mennyi nyomorúsággal jár egy gyermeknek felnevelése.

De mind ez a kin, mind a nyomorúság legnagyobb részt nem a dolgok természetéből, hanem az emberek tudatlanságától származik. A csecsemők elválasztását például véghez lehet úgy vinni, hogy az előbbiekben felhozott bajokból egyetlen egy is be nem következik. És ezt nem elméletileg állítgatom és bizonyítgatom, hanem gyakorlatilag is már több gyermekemmel keresztül vittem, úgy, hogy nálam a kicsinyek elválasztása soha semmi rendkívüli állapotot nem idézett elő.

A dolog titka az, hogy nemcsak a gyermeket, hanem az anyát is kell választani, és pedig nem egyszerre, hanem rendkívül lassan észrevétlen. Mit az emberek rendszeren egy két nap alatt igazítanak, előreláthatólag tervszerűleg hónapok alatt kell keresztül vinni. Engedjék meg, hogy tekintettel az időre, csak röviden vázoljam ez eljárást. A gyermek önálló szervezettel bíró külön lény már az anya méhében. Hogy azonban táplálkozhassék és fejlődhessék az anya vérére van utalva.

A születésnél a viszony egyet lazul. A tápszinor helyét az emlő és a száj választja el. Az összekötterés azonban anya és gyermek között még mindig nagyon szoros. Holmi mesterséges, és több vagy kevesebb kockázattal járó táplálási módtól eltekintve; a kiseded anyja emlőjére van utalva, csak azon élhet meg és fejlődhet tovább. Az ő életfájának még nincs gyökere, az ő szervezete még az anya szervezetére támaszkodik s attól kölcsönzi a tápláló életerőt.

A csecsemőknél tehát arra kell törekedni, hogy élétfájok meggyökerezzenek, hogy az anya szervezete által nyújtott táperőt hova tovább mind kevesebb mértékben vegyék igénybe, hogy szükségletüket saját egyéni munkásságukból fedezzék. Végre a teljes elválasztást csak akkor szabad megejteni, midőn a gyermekek már teljesen bírják a különlet feltételeit.

Ebből kifolyólag a gyermekeket már korán ételhez kell szoktatni, két három hónapos korában már meglehet kezdeni. Természetesen elején nagyon kis mértékbe. És pedig nem csak egy féle ételt pl. tejet, vagy huslevet, hanem az asztalnál előforduló akár mi-féle ételt lehet és kell is neki adni, csak hogy nagyon kis mértékben, a szilárdabb természetű anyagokat apró

darabocskákra zuzva. Az idővel haladva az étel adagokat lassanként, úgy szólva észrevétlenül mindinkább nagyobbítjuk. Mentől többet eszik a gyermek, annál kevesebbet szopik. Ennek a következménye az, hogy a gyermek bő tápláléknak örvend, tehát erőteljes fejlődésnek is indulhat, a nélkül, hogy az anya tulságosan igénybe volna véve.

Az étel adagok növekedésével a szoptatás lassanként mind rövidebb és ritkább lesz. A gyermek tehát hosszabb időközökig nélkülözheti az anyát.

A gyermek nem csak az emlő, hanem az ápolás megszokása által is hozzá van kötve az anyához. Az élet első reggelén, midőn a gyermek még nem ösmer senkit mindegy, akár az anya, akár más ápolja e őt, csak hogy ápolva legyen. Az anya tehát a kised életének már kora reggelén törekedjék oda, hogy az ápolásban találjon társat, hogy a gyermek ne legyen egyedül csak reá szokva. Mentől inkább megbarátkozik a gyermek az anyán kívül a környezettel, mentől jobban megszokja, hogy az anya mellett mások is ápolják, annál könnyebben is nélkülözheti anyját.

(Vége következik.)

Dózsa Dénes.

Az 1880. évben tartott egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottságának felirata az országgyűléshez.

Mélyen tisztelt Képviselőház!

Az egyetemes tanítógyűlés központi végrehajtó-bizottsága, a „Magyarországi Tanító-egyletek Szövetsége“ ügében fordul a magas Képviselőház elé, alázattal kérve, hogy őt meghallgatni s a magyar tanítóság e szent ügyét nagybecsű pártfogásába venni méltóztassék.

Ügyünket a következőkben terjesztjük hazánk mélyen t. Törvényhozó Testülete elő:

A magyarországi néptanítóknak 1878. évben tartott egyetemes gyűlése, a hazai népoktatás ügyét tekintve, felette fontos határozatot mondott ki akkor, midőn benső meggyőződésétől indítva nyilatkoztatta ki, hogy a nemzeti nevelés érdekében a magyarországi tanító-egyletek szövetségére immár elkerülhetetlen szükség van. — A hazai tanító-egyleteknek országos szövetséggé leendő alakításával az egyetemes tanító-gyűlés az alulirt végrehajtó-bizottságot bízta meg,

A népnevelés ügyére kiváló fontossággal bíró ama határozat, hogy tanító-egyletek országos szövetsége létesíttessék, lelkesült örömmel tölté be mindnyájunk kebelét; a kimondott határozat örömmel fogadtatott a napi sajtó, a szaklapok s örömmel mindazok részéről, kik a tanügy sikeres felvirágzását óhajtották.

Mi, mint a hazai néptanítóknak egyetemes gyűlésileg kiküldött megbizottai, örömmel fogtunk a kimondott határozat foganatosításához. A tanító-egyletek országos szövetsége tárgyában alapszabály-tervezetet dol-

goztunk ki, s hogy ez a kívánalmaknak megfelelő legyen, felkértük a hazai tanító-egyleteket, hogy módosító javaslatokat e tervezetre tegyék meg. — A beérkezett egyleti vélemények alapján a szövetség alapszabály-tervezetét újból átdolgoztuk s 1879. évi július hó 21-én azt a nagyméltóságú magy. kir. vallás- és közoktatásügyi s egyetemleg a belügyminiszter urhoz is jóváhagyás végett felterjesztettük.

A hazai tanító-egyletek, áthatva a tanügy érdekében kifejtendő nemes törekvés érzetétől, alig várták, hogy az alapszabályok szentesítve legyenek. — Felszólították, sürgették a végrehajtó-bizottságot, hogy a szövetség alakuló gyűlését hívja egybe. — A végrehajtó bizottság, engedve a több oldalról jött felhívásnak, a hazai tanító-egyleteket 1879. évi augusztus 20-ára a szövetség megalakítása céljából egybehívta. — A „Magyarországi Tanító-egyletek Szövetsége“ e napon huszonegy tekintélyes tanító-egylet részvétele mellett tényleg meg is alakult, habár csak ideiglenesen, minthogy az alapszabályok a közoktatásügyi miniszteriumtól még le nem érkeztek.

Az ily módon ideiglenesen megalkotott szövetség, melyhez csakhamar számos tanító-egylet csatlakozott még, buzgó odaadással fogott az alapszabályokban kitűzött magasztos célok megvalósításához; működését azonban csakhamar abba kellett hagynia, minthogy a szövetség ügyében felterjesztett alapszabályok a kormány részéről meg nem erősítették.

A nagyméltóságú belügyminiszterium ugyanis 1879. évi szeptember hó 2-án, 38391. sz. a. a következőkről értesíté Budapest főváros közönségét: „A magyarországi tanító-egyletek szövetsége“ czim alatt alakítani szándokolt egyesületnek, a magyarországi harmadik egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottsága által megerősítés végett a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz, a budapesti kir. tanfelügyelő útján felterjesztett alapszabály-tervezete azzal küldetik meg a főváros közönségének, miszerint tekintve, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. évi augusztus hó 17-én 20,762. szám alatt kelt átirata szerint ezen szövetségi tervezet a népoktatási törvényben alapot nem talál és az ezen törvény 147. §-ban említett szabályrendelet már 1872-ben kiadott, s az a törvény szándékának minden tekintetben megfelelően, más ilyenü szabályzatra szükség nincs: a bemutatott alapszabálytervezet a vallás- és közoktatási magyar királyi miniszter ur illetékes véleménye alapján, a bemutatási záradékkal ellátandónak, illetőleg a tervezett szövetkezet megalakulása megengedhetőnek nem találtatott. Miről folyamodó végrehajtó-bizottság, a csatolmányok kézbesítése mellett, megfelelően értesítendő. Budapesten, 1879. évi szeptember hó 2-án, a miniszter megbízásából, Lukács György, s. k. miniszteri tanácsos.“

E határozat 1879. évi október hó 5-én, tehát az alapszabályok felterjesztésétől számítva hetvenöt nap múlva érkezett a szövetség központi választmányához.

A szövetség központi választmányára, habár mélyen lesújtó volt is e válasz, mindazáltal sokkal élénkebb volt lelkében a törvény s a kormány rendelete iránt érzett tisztelet, semhogy az ellen szót emelni bátorzkodott volna. — A határozat vételével működését, habár fájdalommal is, rögtön beszüntette s az augusztus 20-án ideiglenesen megalkotott szövetséget feloszlottnak nyilvánította, jöllehet a szabályszerű negyven napi idő lefolyása után működését joggal folytathatta volna.

Az egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottsága közölvén a hazai tanító-egyletekkel a miniszter leiratát, tudomására hozta ezeknek, hogy a szövetséget létesítenie nem sikerült.

Hazánk néptanítói ily kormányi határozatra elkészülve nem veltak, s ép azért mély fájdalommal vették tudomásul a miniszter leiratát, s habár belenyugodtak is a szövetség feloszlásába. a szövetség eszméjéről azonban le nem mondtak.

Hozzánk, mint az egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságához, a vidéki tanító-egyletek részéről egyre sürűbben érkeztek a megkeresések, hogy a szövetség ügyében kísértsük meg újabb lépéseket tenni a magas kormánynál. — A követelés egyre hangosabb lett, ugyannyira, hogy mielőtt mi ez ügyben újabb lépéseket tehattünk volna. egyes hazai tanító-egyletek már az országgyűléshez is fordultak ez ügyben kérelmekkel.

(Folytatjuk.)

T Á R C A

Az élettan tanításának fontossága a leányiskolák felsőbb osztályaiban.

(Befejezés.)

Nem régen, egy körülbelül két éves fiúcska diót eszik; egy csik a légsőbe megy. Az anya kétségbe esetten fut gyermeke segélyére s meg is menthette volna azt, ha legalább annyit tud, hogy a légső a tüdőben ágazik el; de a szerencsétlen ezt nem tudván, a helyett, hogy a tárgy kiszabadítására törekednék a mi igen egyszerűen megtörténhetik, igyekezett azt lejjebb töltni, azt hívén, hogy így tán a gyomorba jut. Természetesen, mire az orvosi segély megérkezett volna, a gyermek megfuladt; s mi kevés ismerettel megmenthette volna őt.

— Szerencsétlen anya! S ön itt is a szegény anyát hibáztatja?

— Nem, mert ő nem tudta mit kell cselekedni! De hibáztatom az iskolát, a nevelő intézetet, melynek minden semmiségre: mythológiára, mindenféle idegen nyelvre, minden kigondolató szemrentó kézimunkára, sőt a művelt társalkodók betanultatására van ideje, de az emberi szervezet egészen figyelmen kívül marad, azt tanítani, az iskola méltóságán alul áll.

— Hallotta ő is szegény, számtalanszor fülébe harsogni e szavakat: „Parlez vous toujours français non allemand!“ De a görög bölcsnek eme szavait: „Ismerd meg tenmagad“ csak a historiából tudja. Vajha eljönne már az az idő, midőn legalább testünk szervezetét illetőleg látjuk megvalósulni ez aranymondást.

— Kezdek önfelé hajolni, kezdek örülni annak, hogy leányom elsajátítja amaz ismereteket; az utóbbi eset különösen megrázott.

Pedig az elmondottak csak egy csekély, kis részét teszik annak a sok tudatlanság okozta visszaéléseknek, botlásnak, melyeket a testi nevelést illetőleg mindennap tapasztalunk.

Hány szülő van — még az u. n. intelligens osztályban is — a ki ingerültségében s egyszersmind tudatlanságában a gyermek fejét sem kiméli az ütlegektől. Pedig egy pillantást vetve az idegrendszer törvénykönyvébe, meggyőződhetnék arról, hogy gyakran egy fejre mért ütés elég arra, hogy az agy tevékenységét megzavarja, öntudatlanságot, különféle szellemi betegséget idézzen elő. És mégis az élet-és egészségtan, melyek világító szövétnekül szolgálnának a gyermek testi nevelésénél, csaknem egészen mellőzve vannak a leányiskolákban. S hogy szerezzze meg a leány a nélkülözhetlen ismereteket, ha nem az iskolában? Olvasgatás útján, majd ha odahagyja az iskolát vagy nevelőintézetet? Igen, ha birna alappal, ha volna mire építeni! De legtöbben azok között, a kik a mai iskolákból kikerülnek még csak nem is tudják, hogy vannak oly ismeretek is, a melyeknek mint anyák igen nagy hasznát vehetnék.

— De hát hol rejlik a hiba, honnan van az, hogy e tárgyak, a melyeknek rövid idő óta én is barátja lettem, száműzettek az iskolákból.

— A hiba — azt hiszem — először is tantervünkben rejlik, mely egy hanggal sem emeli ki az élettan vagy egészségtant. Az elemi iskola VI-ik a felső népiskola és a polgári iskola II. ik osztályában a tanterv értelmében állattant kell tanítani. A tanterv azt is elmondja, hogy mire kell különösen súlyt fektetni e tárgyak tanításánál, de az élettanról, egészségtanról szó sincs sehol. Lehetne és kellene az állattantal kapcsolatban ezeket is tanítani: de hányadik iskola teszi azt, bi-

zony lámpással kereshetnők. Mert az a kevés, amit az élettanból a legtöbb iskolákban tanítanak, szót sem érdemel: Az emberi test 3 főrészből áll, u. m. fej-törzs és végtagok, a fején vannak a szem, fül, száj orr. A szem arra való hogy lássunk, a fül, hogy haljunk stb. stb. Ez bizony kár eltanítani, mert ennyit minden egészséges eszű gyermek tud az iskola fáradsága nélkül is, s ha ennél többet nem tanul, ezzel ugyan nem sokra megy. A dolog mélyébe kell hatni és úgy tanítani a leányt, hogy élettani ismereteinek valóban hasznát vegye, részint mint ember, kinek kötelessége úgy élni hogy saját testének épségét és egészségét főtartsa; részint, mint családanya, kinek hivatása ép, egészséges gyermekeket nevelni.

Rejlik tehát a hiba másodszer azon iskolákban, a melyek nem fontolják meg eléggé, hogy melyek azon ismeretek, a melyekre a jövőt, a társadalom s a család boldogságát tekintve legtöbb szüksége van minden nőnek, minden családanyának. Ha áll az, hogy minden hivatásnál első kellék az ép egészséges testszervezet, mert különben hiányosan vagy nagy erőmegfeszítéssel életünk megrövidítésével felelhetünk meg a reánk szabott kötelességnek: úgy kétségtelenül igaz az is, hogy ismernünk kell ezt a szervezetet s azon törvényeket, melyeknél fogva azt kellő erőben és épségben fentart-hatjuk. Már pedig a tudatlanságból eredő elhibázott nevelés következtében nem erősödik, hanem gyengül a szervezet, ez a nevelés beleoltja a kórananyagot a gyermek szervezetébe.

— De elégvonzók és érdekesek-e a tárgyak leány gyermekekre nézve?

— Kellő tapintattal és egyszerűséggel tanítva e tárgyakat ezek azok, a melyeket igen nagy érdeklődéssel s a legtöbb kedvvel tanulnak növendékeink, mert nem elvont, hanem könnyen megérthető, kézzelfogható s őket közelről érdeklő dolgokról tanulnak.

— Azonban lehetnek olyanok is, a kik szemérem-sértőnek találják az élettani ismeretek tárgyalását a leányiskolákban. Aztán, hogy is történjék a szemléltetés, mert azt hiszem, hogy ez elkerülhetlenül szükséges e tárgy tanításánál.

— A mi a szemérem-sértést illeti, arról szó sem lehet ott, hol a tanító v. tanítónő kellő komolysággal, higgadtsággal fogja föl hivatásának fontosságát. — A szemléltetést illetőleg pedig természetes, hogy honczterembe nem vihetjük tanítványainkat. De rendelkezésünkre állanak különféle szemléltetési eszközök; pl. utánzatok jó ábrák, mikroszkopiai praeparatumok; és mindenek fölött fontos az, hogy a tanító egyes szerveket v. életműködéseket az állatok megfelelő szervein mutasson be. Így pl. a leglényegesebb szervek: az emberi szem, szív, tüdő, légcső, szerkezetét a borjú hasonló szervein meg lehet magyarázni; a vérkeringés törvényét, a szövetek legfontosabb jellegeit a békán igen jól meg lehet értetni.

És e szemléltetéseket, valamint az egész tanítást igen érdekessé és észfejlesztővé tehetjük azáltal, ha alkalomszerűleg az emberi szerveket összehasonlítjuk az állatok megfelelő szerveivel, hogy tüntessük föl itt is a sokféleségben az egységet.

Az önmunkásságot pedig e tárgy tanításánál is ápolhatjuk, fejleszthetjük azáltal, ha a fontosabb szervekről és azok működéséről írásbeli dolgozatot is készítettünk a tanulókkal.

S hogy e tárgy tanítása a gyakorlati célnak csakugyan megfeleljen, szükséges, hogy az élettant egészségtannal hozzuk kapcsolatba, nagy súlyt fektetve mindazon szabályokra, a melyeknek megtartásától függ a vér rendes forgása, a tüdő szabályos működése, az agy rendszeres tevékenysége, az izmok üdesége, ruganyossága, az egész test jólléte.

Mielőtt pedig hozzá fognánk az élettan tanításához természetes, hogy a tanulóknak némi természetrajzi, természettani és vegytani ismeretekkel kell birniök. Részint ezért kell az élettant a leányiskolák legfelsőbb osztályaiban tanítani; részint mivel ekkor elég érettek arra, hogy ez ismeretek hasznát, szükségességét és életre ható fontosságát belássák.

De azt hiszem, hogy már eleget is beszéltem önnek e tárgyból; egyszersmind örömmel látom, hogy több rokonszenvet érez az érintettem ismeretek iránt, mint eddig s nem fog többé haragudni azért, hogy leánya azon kevesek közé tartozik, a kik e hasznos ismeretekből legalább annyit elsajátítanak, a mennyi minden nőnek, minden anyának feltétlenül szükséges.

— Magam is örülök annak, hogy e nagy fontosságú kérdésre nézve már helyesebb véleményem van és őszintén óhajtom, hogy minél előbb a leányiskolák is többre becsüljék az ember szervezetét, életműködéseit tárgyzó ismereteket s azokat valóban gyakorlati haszonnal járó lelkiismeretességgel tanítsák.

Binder Laura.

IRODALOM.

A házi nevelés alapelvei. Irta: Szabó Mihály. Ezen 94 oldalra terjedő, nagy gonddal irt kis munka két részből áll. Az első: a házi nevelés embertani alapja cím alatt, igen tudományosan összefoglalt rövid embertan, mely lehető egyszerűen van előadva; de talán igen összevont arra, hogy alapos képzetet adjon az embertanról, annak, kinek még semmi fogalma a tudományról: a ki pedig tanulta, annak majdnem fölösleges. A ki 36 oldalba akarja összeszorítani az emberi test működésének minden mozzanatát, annak oly röviden kell mindent érinteni, hogy a legnagyobb erőmegfeszítéssel sem adhat tiszta fogalmakat. De különben is, a nevelésnél fontosabb az egészségtan ismerete, mint az embertané, sokkal többet ér azt tudni: miként lehet a netaláni betegségeket elkerülni, és a gyermeket erősíteni, edzeni, mint azt előszámlálhatni, hogy

„a gége felezetét minő porczyűrük alkotják,“ s „a nagy agy hogy oszlik két féltékére, melyek között egy bőrráncz mélyed be.“ A németektől tanultuk oly nagy feneket keríteni mindennek. Bizonyos, hogy minden tudomány egymással rokon, s egyik segélyével jobban megértjük a másikat is, de elemi kis munkában legjobb szorossan ahhoz ragaszkodni a mi épen a tárgyra vonatkozik, különben igen szét ágazik a figyelem és semmit sem fog fel alaposan. A 36-ik oldaltól a 44-ig, tehát nyolcz oldalba egy kis lélektan elemei vannak összeszorítva, mint az embertan kiegészítése, de oly röviden, hogy alig vannak még a fő mozzanatok is érintve. A mi pedig igen különös, az hogy szerző a leány fiatal korát 18 éves koráig szabja, holott némelynél még a fejlődés is tovább tart. A második szakasz a házi nevelés teendőivel foglalkozik, s először is a kised testi ápolásával. A gyermek táplálásáról, tartásáról, edzéséről és öltözetéről valamint tisztántartásáról igen józan tanácsokat ad, s azokat behatóan fejtegeti. Talán csak ott nem lehet a szerzővel tökéletesen megegyezni, hol azt tanácsolja a szülőknek, miszerint a kis gyermekek lábszárait meztelenül hagyják, holott Angol és Franciaországban azt most szorosan tiltják az első években, mert átlátták, hogy sok betegséget okozott, s a gyengébbeket el is pusztítja. Az életmód rendjéről, a beteg gyermek ápolásáról, az érzék-szervek ápolásáról ismét kifogásolhatlanul beszél a szerző. E szakaszok között leggyengébb az, mely a gyermekjátékok-játékokról szól. Mikor azt állítja, hogy a mely kised a képes könyvek iránt korán érdeklődik, ott a történetirői hajlamra lehet következtetni; a magában dudolható szelid gyermek pedig egykor a költészet művelője lesz a kik pedig azon játékokat kedvelik, melyek éles látást, bátorságot igényelnek, azok egy hivatott orvosra engednek következtetni: ez mind kissé naiv részletezés. Egyáltalán erről sokkal többet és jobban lehet beszélni. A leányok bubajátékaiért sem lelkesednek most már ugy a nevelés valódi barátai. A mi pedig a leányok kötését illeti, itt ismét elárulja a szerző, hogy német kutfőkből merített. Az se nem oly ártatlan, se nem oly hasznos, mint a hogy állítja. Jó ha a nő tudja, mint a hogy tudnia kell mindent, mi által házat rendben tartja és csinosan s takarékosan rendezheti be. De a mai világban a gépek oly olcsón szűnek, hogy valóban majdnem hiába való azokkal versenyezni, mindenestre pedig hét éves kora előtt nem kell a leánykát kötéssel kinezni, mert a mellre nézve az igen ártalmas foglalkozás. Miután a 45. laptól a 78-ig szerző a test ápolásával foglalkozott, átmegy a szellemi részre és annak mindössze 15 oldalt szán. Már ebben is nincs semmi arány, mert a szellemfejlesztés legalább is épen oly fontos mint a testté. De különben is ez a rész ér legkevesebbet; a legfontosabb teendőről, a jellemképzésről, a gyermeknek az önuralomra való szoktatásáról, mi a nevelésnél az első feladatok egyike, egy szó említés sincs. A helyett szerző rendkívül nagy súlyt fektet az engedelmessegre. De azt nem úgy érti, hogy a család minden tagja: atya, anya, gyermek buzgón engedelmeskedjék és egyaránt hódoljon az erkölcs törvé-

nyeinek s tanulja magát mindonkor a változtatlan igazságnak alávetni, hanem egészen német nyárs-polgárius felfogás szerint, hogy az anya és gyermekek feltétlenül engedelmeskedjenek az atyának, s még hozzá teszi, hogy így tanulhat meg ezen gyermek egykor paracsolni tudni. Valóban meglepő következtetés. Rendesen úgy tanul meg az ember valamit, ha azt gyakorolja. A gyermek sem úgy tanul járni, ha mindig ágyban fekszik. A ki kötelességeinek engedelmeskedik, az igenis megtanulhat paracsolni, mert legelőször is magának paracsol, s a ki magának tud paracsolni, az vezethet aztán másokat is; de a ki gépiesen önkényes emberi hatalom előtt hajol meg, nem pedig öntudattal, rendithetetlen örök törvényeknek, abból rabszolga válik, vagy pedig féktelen kicsapongó. Továbbá a házi nevelés sikerének feltételeiről szóló szakaszban nem szól szerző a következetességről, pedig ennek hiánya hat legkárosabban a nevelésre, annak hatását tökéletesen megsemmisíti. Végre a szerző azt állítja, hogy a leány a fiuktól elkülönítve nevelendő, a tudományok és művészetekben kevésbé kiművelendő, a leány tulajdonképeni helye az anyalábánál lévén. Másfelől azonban, a művecske végén a leányra nézve is átlátja a nyilvános nevelés fontosságát és alsó meg felső leánytanodák felállítását sürgeti. Így önmagával ellentétbe jön, s az ember nem tudja tulajdonkép, hogy mi a meggyőződése. Azonban ott határozottan nem lehet igaza, a hol a leányoknak a fiuktól való elválasztását sürgeti még a családban is. Annál nagyobb képtelenséget nem lehet mondani. Holott épen nincs jótékonyabb hatás, mint mikor fiu és leány együtt neveledvén egymást neveli. A fiu gyengédebb lesz, finomabb, tisztább; a leány komolyabb, jellemesebb, határozottabb. Vajha az iskola padjain is együtt nevelednék e két nem, egymáshoz szoknék, s később erkölcsösebb társadalmat képezne! A leányta tanulástól megakarni fosztani, épen oly vétkes előítélet, mint a népet szétségben akarni hagyni, azért, hogy legyen ki szántson s vessen. A valódi műveltség, a törvényszerinti fejlődés soha senkit sem fordított el kötelessége teljesítésétől. Azért, mert némely ferde tanítás rossz eredményt szült, nem a tanítás, nem a fejlődés kárhozthatandó. Igenis a mesterkéltség, bema-golt tudatlanság, károsabb a nyers, természetes tudatlanságnál. De nem ezen mesterkéltség tudatlanságot kell irányadónul venni. Minden egyed úgy találja meg hivatását e földön, ha tehetségei kellően ki lettek képezve, és mielőtt az egyed, fiu, leány, orvos, mérnök, vagy szántóvető volna, legalább is emberi tulajdonainak kifejlesztésére, elvitáztatlan joga van. Az iskola kötelessége kifejleszteni az emberben az emberit, a pályára való képzés csak azután következhetik. A leánynak élete sem telik el édes anyja lábánál, küzdelem vár reá az életben, épen úgy, mint a férfira, s annál több lelki erőre lesz szüksége, hogy gyengébb, kevesebb fegyverrel bír, s a társadalom mostohább irányában. Ezen lelki erőt főképp a tehetségek kiképzése adja meg, mely mikor törvényszerinti, épen a kötelességek teljesítésére ösztönöz. A Szabó Mihály irányára nézve megjegyzendő, hogy a magyarság nálla nem mindig kifogástalan. De mondatai

Melléklet a „Család és Iskola“ 3-ik számához.

rövidek és tiszták, kerüli a német bonyodalmasságot és tudományos mélység fitogtatását, mely nem valódi emberszeretetet, apostoli buzgalmat, de önhitséget szokott elérni. Nyelvezete egyszerű, könnyen felfogható.

De Gerando Antonina.

Egyszerre két kötet költeményt is küldtek be szerkesztőségünkhöz. Egyiket Kaplány Géza erzsébetvárosi k. törvényszéki bír. másikat Tóth István ny. kised nevelő a borsod-miskolczi példány óvodában. Amaz csekély költői érre valló költeményeket tartalmaz; a gyermekbetegségig egyszerű, majdmen lapos minden magasabb lendületet nélkülöző Kaplány ur költészete; de az őszintesség és a közvetlenség olykor egy-egy költőibb hangot eltalál. Szerző egy talpig becsületes, hálás ragaszkodó természetű ember lehet, ki nem bír kellő izléssel annak megítélésére, hogy mit lehet költői feldolgozás tárgyává tenni. Meglepett az egyik költemény, melyben Erdélybe jöveteléről úgy szól, mintha más hazába jönne. A másik kötet 100 darab gyermek dalt tartalmaz. Elemi fiu- és leányiskolák, óvodák, gyermekkertek, sőt gyermekes családok számára. Elférne egy kissé több kerestetlenség, egy kissé melegebb hang, oly helyt egyszerűbb nyelv, de a gyermeki élet sok apró jelentését dolgozza föl rimes alakban, minden esetre nem haszon nélkül való dolog. A nemzeti dalok az izetlenségig viszik a loyaltást. A kisedóvodában azzal biztatja a kis muzsáflut, hogy:

„Árpád, István, Lajos, László, Hunyadi
Rákóczy és Kossuth, Deák, Széchenyi
Először csak kis gyermekek voltak,
S lettek vezér csillagai hazánknak.“

Szép, szép, csak egy kissé sokat tesz fel a kis emberről. Van olyan vers is, mely a „Csemegék“-ben, e derék gyermekkönyvben rövidebben és jobban megtalálható. Általában szerző bőbeszédű kenetteljes, mi épen ellenkezik a gyermeki lélek azon fejlődési korszakával, melyet szem előtt akart tartani. A könyvet sok jó részleteért ajánljuk. Kapható Miskolcson szerzőnél, 60 krért.

VEGYESEK.

— Szózat t. előfizetőinkhez. Tan-
testületünk választmánya a múlt hó 12-
én tartott gyűlésében lapunk ügyét újabb
tanácskozás tárgyává tévén, a pénztárno-
ki előterjesztésből megütközéssel vette tu-
domásul, hogy majdnem 200 forint hátrá-
lék nem folyt be a lap pénztárába; mely
összegre másfél száz forint tartozás nehe-
zül. A jelen évre jelentkezett előfizetők
száma pedig jövőre sem nyújt kedvezőbb

kilátást; s hozzá még majdnem száz elő-
fizető mind ez ideig a kellő határozott-
sággal nem nyilatkozott az iránt, kívánja-e
lapunkat továbbra is megtartani. Lapunk
szellemi részét a szerkesztőség nem díjaz-
hatja. A lap fentartása a munkatársak ön-
kénytes és ügybuzgó munkásságának kö-
szönhető. A tantestület ily kockázattal
vállalatra áldozni való vagyonnal egyá'ta-
lában nem rendelkezik. A lap fentartását
tisztán tantestületünk erkölcsi és nem
anyagi érdekei iránt való tekintetből tar-
tá szükségesnek: és az ismételt kockázat
a bukás felé viszi a lapot. Kérjük t. pár-
toló közönséget, szabadítsa meg a tantes-
tület választmányát a súlyos gondtól. Azon
t. előfizetőink, kik még határozottan nem
nyilatkoztak, sziveskedjenek a mellékelt
levelező lapon nyilatkozni és azt mielőbb
kiadó hivatalunkhoz beküldeni. Hátrá-
los előfizetőink pedig tartsák erkölcsi kö-
telességüknek tartozásaikat mihamarább
törleszteni.

A kiadó hivatal.

— Br. Eötvös József dicső emlékére halálának ti-
zedik évfordulóján szép ünnepélyt készülni rendezni tantestüle-
tünk által nem rég megalakított Eötvös-alap kezelő helybeli
bizottság. Az ünnepélyt nt. Szász Domokos, mint említett
bizottság elnöke, fogja megnyitni. Beszédében a közfigyel-
met az Eötvös-alapra hivatja fel, melynek javára rendezik
az ünnepélyt. Ezután Hegedüs István, lapunk szerkesztője
fog megemlékezni Br. Eötvösről, dr. Ferenczi Zoltán a Fa-
lu jegyzőjéről fog felolvasást tartani. A helybeli tanító-
képző intézet növendékei Eötvös végrendeletét fogják eléne-
kelni. Lesz még két szavalat. A Búcsut — Vár és Kuny-
hót fogja a szavalatok tárgyát képezni. A tanítóképző in-
tézet növendékei énekkara a hymnust és szózatot éneklük
el. Szép sikert kívánunk.

— Öngyilkos tanító. Megdöbbentő eset költé fel a
közrésztvétet. Fejér József, s helybeli városi népiskolá-
nál alkalmazott buzgó segédtanító f. hó 17-én eltűnt. Más-
nap a Pannonia szálló egyik vendég-szobájában halva ta-
lálták. Kezében kétesövű revolver. Öngyilkosságának okául
egy hátraahagyott levélben gyógyíthatlan betegségét hozta
föl. Betegnek tanítói pálya: elég keserves sors, és ezt
hurcolta, míg kétségbe esett. Temetése egyszerű volt, de
meleg részvét mellett folyt le. A tanítói testület a követ-
kező gyászjelentést adta ki: A kolozsmegyei tanítótestület

központi választmánya fájdalommal jelenti, hogy egyik buzgó munkása, a kolozsvári községi iskola szorgalmatos, jellemes, szakértő segédtanítója Fejér József életének 26-ik évében folyó hó 18-án reggel váratlanul meghalt. A temetés 20-án d. u. 4 órakor az óvári Károlina kórházból történt.

— Az 1878. évben tartott egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságának fentebb olvasható feliratát megküldte a tanító-egyesületeknek mintegy 600 példányban, hogy az egyes tanító-testületek külön kérelem mellett illető választó kerületek képviselői közt osszák ki, ajánlva e kérvény hathatós támogatását.

— Az Egyházi és Isk Szemle egyszerre két számát kaptuk. E lap megérte hatodik évfolyamát. A beküldött számokban Dr. Kovács Ödön a papi szigorlatokról ír, ad e lap képeket a Jézus éltéből, a 8. zsoltár csinos fordítását és több helyi érdekű közleményt. A múlt évi folyam alatt e lap érdekességben nyert. Tanítótestületünk a szövetség ügyében nem érez kedvet csatlakozni a felirathoz. Lesz alkalmunk ez ügyre visszatérni és állapotunkat indokolni.

— Az „Erdélyi Múzeum“ első száma két ivnyi tartalommal jelent meg. Egyetlen cikkje van, mely folytatása egy még a múlt évben megindított cikksorozatnak. A hazai vármegyék és városok címerei cím alatt Hattyuffy Dezső részletes tanulmány alapján mutatja ki a vármegyei címerek történelmi szereplését és a címerek heraldikai méltatásával foglalkozik.

— Magyar Valkón érdekes programmal Eötvös-ünnepélyt rendeznek a nagy férfi halálának évtizedes fordulóján. Lesz több szavalás, felolvasás. Az ünnepély végén az Eötvös-alap javára kifog sorsoltatni Petőfi összes költeményei illusztrált diszkiadása. Székely János, a derék és buzgó tanító ajándékából és az Ország Világ képmellékleteiből 10 db. Mihály Elek, odaváló reformatus lelkész ajándékából. Sikert kívánunk a nemes ünnepélynek. Igen szép az ünnepély rendezőtől, hogy az Eötvös-alap gyarapításával kötik egybe a nagy halott emlékezetét.

— Errata. A „Család és Iskola“ 2-ik számában közölt tárczacikkben a többi között egy pár lényegesebb sajtóhiba is van. A hibák a következők: A második jelige alatt „Matheros“ áll Mathews helyett. — A 18-ik oldal második felén, felülről a 10-ik sorban „18 éves helyett 14 éves kellene. Végre a legnagyobb hiba az, hogy ugyan e hasáb 23-ik sorában ez áll: anélkül, „hogy a gyerekeknek kevés stb. E helyett ez kellene: „anélkül, hogy ismeretei volrának, rögzseméje, hogy a gyermeknek kevés stb.

— A „Nemzeti Nénevelés“ múlt évről kiadott utolsó füzeté a jótékonyágáról dicső emlékezetű Brunswiek Teréz grófnő hű képét adja, a címképhez életrajzot Sesestyén Gyula írt: Közli a lap az említett kitűnőség egy rajzát: A paedagogiai levelek folytatónak. Mayer Miksa elmélkedik a történelmi oktatás-

ról a leányiskolákban.“ Keleti Károly, a gyermekek haj, — nem is bőr színéről ír. Érdekes darabja a füzetnek a „Nőkről a uőknek“ című, melyben Szász Károly Salamonjának nő alakjai vannak bemutatva. Nyelvészeti levelet ír Simonyi Zsigmond, a divatról is Stetina Ilona. A vállalat méltó a sugár-utcai tanárok és az intézet jó hírnevéhez.

— Nyugdíjazandó néptanítók érdekében a magas közoktatásügyi kormány elrendelte, „hogy a tanítók nyugdíjazásai, sürgős intézkedést nem szükségű rendkívüli esetek kivételével, mindig az iskolai év zártával lévén fogantositandók, (lásd a néptanítók nyugdíjazásáról, özvegyeik s árváik gyámolításáról szóló 1875. évi XXXII. t. cz. 44. §-át). a tanító urak értesítettnek, hogy nyugdíj- vagy végkielégítés iránti kérvényeiket mindenkor a tényleges szolgálattal nyujtsák be, minthogy ellenkező esetben, állomásaikról történt távozásuk lemondásának fogván vétetni, a nyugdíjba lépés szükségességének és jogosult voltának meg nem állapíthatásából eredhető következményekért egyedül önmagukat okolhatják.“

— A „Lányok Lapja“ hetedik évi folyamát kezdi meg ez évben. Dolinay Gyula szerkesztő és kiadó kibocsátotta előfizetési felhívását a következő évre is. A Lányok Lapja díszes kiállításban, képmellékletekkel megjelen havonként kétszer s a serdülő koru leányoknak van szánva. A változatos lap előfizetési ára: félévre 2 forint. Mindkét lap a Hasznos Mulattató és Lányok Lapja együtt megrendelve: félévre 3 frt 70 kr. Kiadóhivatal: Budapest, Zöldfa-utca 32. szám.

— Svájci nevelőnők külföldön. A genfi ügynökség a múlt évről a következőkben ad számot munkásságáról. Az 1879. évről 60 állomás maradt elintézetlenül, e számhoz 1880-ban 265 új állomás jött, a betöltendő állomások száma tehát 415-öt tett. Ezen számból elhelyezett az ügynökség 180-at, 186-ot törölt, 59 állomás betöltése pedig ez évre maradt. Az utolsó 6 év alatt az ügynökség 829 állomást töltött be, és pedig 675 protestánst és 154 katolikust; Oroszországba ment 220, Németországba 214, Svájcba 63, Osztrák-magyar monarchiába 52, Franciaországba és Németalföldre 50—50, Angolországba 40, Olaszországba 39, Görögországba 36, Romániába 16, Dániába 11, a többi eloszlik Európa többi államaira. Ezen tanítónők és nevelőnők leginkább a genfi, waadti és neuenburgi kantonból valók, kiket az ügynökség ingyen helyez el. Az ügynökséget közadakozások és a genfi kanton részéről adott 2000 franknyi évi segély tartják fenn.

Szerkesztői izenetek.

E. J. urnak Kassán Levele megnyugtató. A kérdésbe tett hátrálék egész évi. — G. J. urnak Budapesten. Örömmel várom. — S. G. urnak Iglón. Cikkét jövő számban adhatom. A jelen számból az alkalmi cikk szorítá ki.